

FRI-2G.510-1-ESIS2-01

ENHANCING NATIONAL-POPULISM IN EU MEMBER STATES: THE CASE OF RUSSIAN FEDERATION⁴

Marin Nikolov, PhD Student

PhD Programme in Political Science,

Department of Economics and International Relations,

Faculty of Business and Management

University of Ruse „Angel Kanchev“

Tel.: +359 888 275 673

E-mail: manikolov@uni-ruse.bg

Abstract: *The paper is based on data regarding methods used by the Russian Federation to spread its political influence among EU member states: supporting a fifth column, financing of politicians and political parties, troll factories, Orthodox clergy, aggressive war and occupation of territories of neighbouring states, information wars, hybrid warfare, cyber-attacks. The paper argues that the Russian Federation has applied those methods to enhance national-populist parties and their electorate, as they are committed to political values contradictory to the values of liberal democracy and the principles of EU. Therefore, those parties have become powerful allies to the current Russian leadership in its efforts to transform the post-second world war order and thus, to halt European integration. The paper concludes, that the methods, applied by Moscow have been effective to the extent, that national populism has become a major challenge for the stability of European democracies and for the forthcoming political elections at EU level.*

Keywords: *Nationalist Populism, Liberal Democracy, Political Influence*

JEL code: *Z10*

ВЪВЕДЕНИЕ

Спорното анексиране на Крим от страна на Русия и Владимир Путин раздели международната общност на два противоположни лагера – един осъждащ действията на Руската федерация и друг подкрепящ действията на руския президент. Използването на газовата зависимост на много европейски страни, шпионаж, „дезинформация – чрез използването на т.нар. „трол фабрики“, финансирането на националпопулистки партии и използването на православната църква само само няколко от методите, използвани от Кремъл за провеждането на хибридна война и дестабилизирането на НАТО и Европейския съюз.

Целта на този доклад е да представи различните методи, използвани от Руската федерация, за да спечели подкрепа за своята идеология и ценности, които в повечето случаи са противоположни на ценностите на либералната демокрация и Европейския съюз. Основната работна теза на доклада твърди, че Руската федерация използва широк набор от похвати, за да популяризира своята идеология и да спечели подкрепа от страна на крайно-десните политически партии и техните поддръжници. Три от най-често използваните методи – финансирането на националпопулистки партии, разпространяването на фалшиви новини и дезинформация чрез т.нар. „трол фабрики“ и използването на православната религия ще бъдат разгледани по-подробно в този доклад.

ИЗЛОЖЕНИЕ

„Следвай парите“ гласи една често използвана фраза в разследващата журналистика. Тази фраза е напълно приложима и в случая с Руската федерация и нейните опити за придобиване на влияние в Европа чрез финансирането на крайно-десни и

⁴ Настоящият доклад е в изпълнение на проект на Факултет "Бизнес и мениджмънт" 2023-ВМ-01 на тема "Изследване на възможностите за преход към зелена и кръгова икономика", финансиран от Фонд "Научни изследвания" на Русенски университет „Ангел Кънчев“.

националпопулистски партии в много Европейски страни. Широк медиен отзвук придоби случаят със заема от 9.4 милиона евро, изтеглен от френския „Национален сбор“ през 2014 година, само няколко месеца след анексирането на Крим от Руската федерация.

Мнозина анализатори съзряха опит на Кремъл да упражни невидимо влияние във Франция чрез отпускането на заем от 9.4 милиона Евро на партия „Национален фронт“ – най-голямата и влиятелна крайно-дясна партия във Франция. Доказателствата показват, че след отпускането на гореспоменатия заем, отпуснат във време, в което Марин Льо Пен и „Национален фронт“ изпитват трудности в намирането на кредитор във Франция и Европейския съюз, се наблюдава рязък завои в позициите на партията по отношение на Русия.

Брокер на сделката е френският депутат Жан-Люк Шафхаузер, известен с амбициите си за сближаване на Русия и Европа чрез създаването на съюз, който да пази Европа от заплахи, идващи от Близкия изток и Азия. Чрез контакт, свързан с руската православна църква, Шафхаузер успява да осигури на Льо Пен и „Национален фронт“ заем от малко известната Първа чешко-руска банка, която до този момент е свързвана с предоставянето на спорни заеми на лица, засегнати от санкциите, наложени върху Иран и фигури, свързани с организираната престъпност в Русия.⁵

Получаването на средствата по този заем съвпада със затоплянето на отношенията между Льо Пен и Путин и позициите на „Национален фронт“ по отношение на войната в Украйна. Показателно за това е обещанието на Льо Пен, че „санкциите срещу Русия ще бъдат вдигнати по най-бързия начин, ако спечели Елисейския дворец“. Въпреки отричането на Льо Пен, че заемът е уреден срещу обещания за политическа подкрепа от страна на „Национален фронт“ на местно ниво и в Европейския парламент, той буди сериозни подозрения от страна на много анализатори и международната общност за евентуално тайно споразумение между двете страни.⁶

Друг способ, използван от Руската федерация за пропагандирането на про-руски позиции, са т.нар. „фабрики за тролове“. Този метод придоби широка популярност по време на президентските избори в Съединените щати през 2016 година и по време на военния конфликт в Украйна. Терминът „фабрика за тролове“ е използван за пръв път през 2016 г. от разследващия журналист Андрей Захаров във връзка с „Агенцията за интернет изследвания“, която беше санкционирана поради вмешателство по време на президентската кампания, в частност с подкрепата си за кандидата на Републиканската партия Доналд Тръмп.

„Агенцията за интернет изследвания“ е тясно свързана с наскоро убитият лидер на частна военна компания „Вагнер“ Евгений Пригожин. В свое интервю в социалната мрежа „Телеграм“ Пригожин се определя за създател, концептуалист и главен инвеститор на най-известната „трол фабрика“ в света. Бивши служители на „Агенцията за интернет изследвания“ разкриват детайли от кухнята на руската пропагандна машина. От служителите на „Агенцията за интернет изследвания“ е изисквано да публикуват по 120 коментара на ден в различни новинарски платформи, форуми за дискусии и в социалните медии, пропагандирайки предварително определени от Кремъл пропагандни съобщения, целящи популяризирането на конспиративни теории, полуистини, фалшиви новини в социалните медии и дезинформация.⁷

Друг бивш служител на агенцията описва работата в „трол фабриката“ като дистопична реалност, излязла като от новела на Оруел. Основната задача на служителите в „трол

⁵ Sonne, Paul. “A Russian Bank Gave Marine Le Pen’s Party a Loan. Then Weird Things Began Happening.” The Washington Post, 29 Dec. 2018, www.washingtonpost.com/world/national-security/a-russian-bank-gave-marine-le-pens-party-a-loan-then-weird-things-began-happening/2018/12/27/960c7906-d320-11e8-a275-81c671a50422_story.html.

⁶ Gatehouse, Gabriel. “Marine Le Pen: Who’s Funding France’s Far Right?” BBC News, BBC, 3 Apr. 2017, <https://www.bbc.com/news/world-europe-39478066>.

⁷ Volchek, Dmitry. “Inside the ‘propaganda Kitchen’ -- a Former Russian ‘Troll Factory’ Employee Speaks Out.” RadioFreeEurope/RadioLiberty, Radio Free Europe / Radio Liberty, 29 Jan. 2021, www.rferl.org/a/russian-troll-factory-hacking/31076160.html.

фабриката“ е превръщането на лъжите, неистините и полуистините в индустриален процес в голям мащаб – само в трол фабриката на Пригожин работят повече от 1000 души, всеки един от които е нагърбен със задачата да публикува повече от 100 такива коментара в различните медийни канали.⁸

Изглежда методът с използването на т.нар. „тролове работи“ до определена степен. Изписано е много за вмешателството на Русия в президентските избори в САЩ през 2016 г. и руския принос за победата на Доналд Тръмп, който е известен с проруските си позиции и личното си възхищение от руския президент Владимир Путин. Не може да се подценява и руското влияние в информационното пространство и на много страни от Европейския съюз.

В много Европейски страни, включително Франция, Унгария и Полша, засилването на опитите на Кремъл да увеличи своето влияние чрез контролиране на информационните потоци в страните-членки на ЕС, може да бъде свързана с войните в Близкия изток, в частност дебатите относно приемането на големи количества имигранти, бягащи от военните конфликти в Близкия изток. В своята книга „Как да загубим информационната война. Русия, фалшивите новини и бъдещето на конфликтите“, американският изследовател в областта на дезинформацията Нина Янкович показва методите, с които Руската федерация си служи, използвайки вече съществуващите опасения и негативни настроения на много Европейски граждани, за да популяризира евроскептицизъм и недоверие спрямо Европейския съюз, както и да спечели на подкрепа за действията си по анексирането на Крим и последвалия военен конфликт с Украйна. (Jankowicz, 2020)

Янкович отбелязва еволюцията в методите, използвани от Кремъл за разпространяване на дезинформация и популяризирането на позициите на руското правителство. Докато по време на анексирането на Крим предпочитания метод, използван от Русия, е свързан с използването на фалшиви профили, ботове и тролове, то сега информацията се спуска директно от официалните канали на руското правителство – националните телевизии, радио и информационни агенции, от които информацията достига до медиите и информационните системи в страните от Европейския съюз, където информацията придобива известна степен достоверност и бива „изпрана“, давайки гласност на официалните позиции на руското правителство (Ibid.).

Чрез използването на тези и други методи, Руската федерация успява да спечели подкрепа сред голям брой граждани, голяма част от които поддръжници на крайнодесни и националпопулистки партии. Тази подкрепа прави проруските позиции атрактивни за този тип партии, известни с опортюнисткия си характер и използването на кризисните ситуации за спечелването на електорална подкрепа. Тофициалните позиции на руското правителство. Примери за такива политики могат да бъдат намерени в позицията на тези партии по въпросите, свързани с националния суверенитет, традиционните християнски ценности и опозиция срещу глобализацията, в частност евроскептицизъм и опозиция срещу НАТО.

Пример за това може да бъде намерен в сътрудничеството между Русия и унгарската националпопулистка партия Йобик⁹. След парламентарните избори в Унгария през 2018 г. Йобик се превръща във втора политическа сила, спечелвайки 19.06 % от всички гласове. Част от политическата платформа на Йобик преди мейнстрийм завоя на партията през 2020 г. са нейната критична позиция спрямо икономическите и социални ефекти от членството на Унгария в Европейския съюз, определяйки го като елитистки и робовладетелски – използващ членството на Унгария за евтина работна ръка. Йобик се противопоставя на Европейския съюз и заради миграционната му политика, критикувайки го относно допускането на голям брой имигранти в унгарските граници (Bregadze, 2022).

⁸ Troianovski, Anton. “A Former Russian Troll Speaks: ‘It Was like Being in Orwell’s World.’” *The Washington Post*, WP Company, 1 Dec. 2021, www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2018/02/17/a-former-russian-troll-speaks-it-was-like-being-in-orwells-world/.

⁹ Трябва да се отбележи, че през 2020 г. партията променя идеологията си, заменяйки предишната си националпопулистка, анти-европейска, анти-глобалистка и иредентистка платформа с по-умерена консервативна, националистка и про-европейска такава.

Подобно на случая с „Национален сбор“ във Франция, съществуват доказателства за руско влияние в партията. Проучване на група унгарски изследователи и разследващи журналисти от Института за социално развитие и Института за политически капитал показват тесни връзки между руското правителство и партия „Йобик“, включително данни за съмнително финансиране на партията от Русия и лични средства на Бела Ковач, скандален бивш депутат от Европейския парламент, обвинен от унгарското правителство за шпионаж в полза на Русия (Juhász et al., 2015).

За разлика от повечето шпиони, Ковач не е ангажиран с кражбата на документи или придобиването на чувствителна информация. Ковач, в качеството си на депутат в Европейския парламент, е ангажиран със задачата да агитира против Европейския съюз и да организира и обединява евроскептиците в Европейския парламент. В замяна на това финансиране Ковач и Йобик работят активно по легитимирането на режима на Владимир Путин, противопоставянето срещу санкциите, наложени върху Русия, разпространяването на дезинформация и дестабилизирането на Европа и ЕС. (Ibid.)

Православната църква е друг от способите, използван от Русия за упражняване на мека сила и популяризирането на руските геополитически интереси в страните от Източна Европа. Този способ получи особено широка публичност броеви седмици преди написването на този доклад. Българските служби разкриват шпионски скандал, свързан с църквата Свети Николай Чудотворец, по-известна с името „Руската църква“.¹⁰ Служителите в църквата са обвинени от Държавната агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) в шпионаж в полза на Руската федерация. Служителите в църквата, включително предстоятеля Архимандрит Васиан, са обявени за заплаха за националната сигурност и скоростно експулсирани от страната. Мнозина журналисти определят това като позор за българските служби, тъй като това експулсиране идва едва след като службите на Северна Македония обявяват Васиан за „персона нон грата“ по подозрения в шпионаж в полза на Русия. Това отнема на македонските служби по-малко от година, докато българските служби не успяват да разкрият „шпионите в расо“ повече от пет години.¹¹

Този тип дейност, свързана с използването на православната църква е характерна за последните години от президентството на Владимир Путин. Чрез използването на традиционните християнски ценности, Путин представя Русия като антитеза на „упадания“ Запад, където според Путин елитите налагат идеи като дузини различни полове и гей паради. По думите на Путин „Запада се опитва да унищожи традиционните ценности, налагайки ценности, които ще еродират и унищожат руските и европейските граждани“.¹²

Този завой на Путин и Русия към религията е изненадващ и сравнително скорошен феномен. По време на 75-те години на комунистическия режим в СССР, както и първите години след разпадането на Съветския съюз и демократичните промени, Русия е силно светска държава, където религията е силно репресирана, а самият Путин работи като разузнавач за същия режим, който се опитва да раздели властта от религията на всяка цена.

Мнозина прозират този завой на Путин обратно към религията като политически ход. По този начин Путин се надява чрез използването на традиционните християнски и консервативни ценности да се обяви като алтернатива на „упадания запад“, засилвайки своята власт в Русия и разпространявайки руската сфера на влияние и в съседните на Русия страни¹³. Руската инвазия в Украйна е добър пример за използването на националпопулистка реторика за оправдаването на руските действия във войната. В своя реч пред руската Дума

¹⁰ Църквата „Свети Николай Чудотворец се управлява от Московската патриаршия от 1947 г. насам.

¹¹ Милчева, Емилия. Руската църква в София: с пагони под расото. Deutsche Welle, 25 септември 2023 г., <https://www.dw.com/bg/ruskata-crkva-v-sofia-s-pagoni-pod-rasoto/a-66914396>

¹² Stradner, Ivana. Russia Is Not the Champion of Christian and Traditional Values. Foundation for Defense of Democracies, 31 August 2023. <https://www.fdd.org/analysis/2023/08/31/russia-is-not-the-champion-of-christian-and-traditional-values/>

¹³ Lt Col Dustin M. Hart & Dr. Robert S. Hinck. “The Unexpected Theologian: The Rise of Religious Messaging in Putin’s Re-Making of Russian.” Air University, www.airuniversity.af.edu/Wild-Blue-Yonder/Article-Display/Article/3511835/the-unexpected-theologian-the-rise-of-religious-messaging-in-putins-re-making-o/.

Путин обявява Запада, най-вече в лицето на САЩ, за потисник на свобода и нарича джандър идеологията „перверзия“ и „отричане на човешкото“. Путин нарича войната в Украйна „битка срещу тези ценности“ и битка срещу елитите в Запада.¹⁴

Реториката на Путин по отношение на войната в Украйна и Запада носи всички белези на националпопулизма. Типично за националпопулистите Путин разделя света на две антагонистични групи – „упадащият Запад“, управляван от политически елити и „праведния“ Изток, начело на който ще бъдат именно Путин и Русия. По този начин, използвайки традиционните християнски и консервативни ценности, Путин се надява да привлече подкрепа в страните от Централна и Източна Европа и да ги притегли в своята геополитическа и икономическа сфера на влияние.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Доказателствата в този доклад представят успешното използване на различни способности от страна на Руската федерация за спечелване на геополитическо влияние в много европейски страни. Чрез използването на фалшиви новини, дезинформация и т.нар „трол фабрики“ Русия успява да популяризира проруските наративи по отношение на ключови за Европа въпроси, например енергийната криза, войната в Украйна и социалните и морални ценности.

Финансирайки националпопулистки партии и политици, Русия успява да спечели подкрепа за своите политики в националните парламенти на много европейски страни. Срещу предоставянето на това финансиране се наблюдава рязък завои на тези партии в посока политическата идеология на Владимир Путин. Много често политиките, прокарани от тези партии силно наподобяват политическия дискурс на Кремъл.

Случаят с т.нар „Руска църква“ в България показва ново измерение в хибридната война, водена от Кремъл. Режимът на Путин прави рязък завои към религията, използвайки традиционните християнски и консервативни ценности, за да се обяви като алтернатива на либералните ценности, изповядвани в Западна Европа и Европейския съюз. По този начин Русия успява да спечели силни съюзници от крайнодесните политически партии в много европейски страни. Националпопулизмът от своя страна се превръща във все по-силен феномен и алтернатива на процеса на европейската интеграция, а Русия и Путин своеобразна алтернатива на либерализма и Европейския съюз.

REFERENCES

Bregadze, Miriam. The Metamorphosis of the Far Right in Hungary: The case of Jobbik. Corvinus University of Budapest. Institute of Social and Political Sciences, 2022.

Gatehouse, Gabriel. “Marine Le Pen: Who’s Funding France’s Far Right?” BBC News, BBC, 3 Apr. 2017, <https://www.bbc.com/news/world-europe-39478066>.

Jankowicz, Nina. How to Lose the Information War: Russia, Fake News, and the Future of Conflict. I.B. Tauris, 2020.

Juhász et al. “I am Eurasian” – The Kremlin connections of the Hungarian far-right. Political Capital & Social Development Institute, 2015.

Lt Col Dustin M. Hart & Dr. Robert S. Hinck. “The Unexpected Theologian: The Rise of Religious Messaging in Putin’s Re-Making of Russian.” Air University, www.airuniversity.af.edu/Wild-Blue-Yonder/Article-Display/Article/3511835/the-unexpected-theologian-the-rise-of-religious-messaging-in-putins-re-making-o/.

Sonne, Paul. “A Russian Bank Gave Marine Le Pen’s Party a Loan. Then Weird Things Began Happening.” The Washington Post, 29 Dec. 2018,

¹⁴ Stieb, Matt. Putin Decries U.S. ‘Satanism’ in Bizarre Speech Annexing Parts of Ukraine. New York Magazine, 30 September 2022. <https://nymag.com/intelligencer/2022/09/putin-decries-u-s-satanism-annexes-parts-of-ukraine.html>

www.washingtonpost.com/world/national-security/a-russian-bank-gave-marine-le-pens-party-a-loan-then-weird-things-began-happening/2018/12/27/960c7906-d320-11e8-a275-81c671a50422_story.html.

Stieb, Matt. Putin Decries U.S. ‘Satanism’ in Bizarre Speech Annexing Parts of Ukraine. New York Magazine, 30 September 2022. <https://nymag.com/intelligencer/2022/09/putin-decries-u-s-satanism-annexes-parts-of-ukraine.html>

Stradner, Ivana. Russia Is Not the Champion of Christian and Traditional Values. Foundation for Defense of Democracies, 31 August 2023. <https://www.fdd.org/analysis/2023/08/31/russia-is-not-the-champion-of-christian-and-traditional-values/>

Troianovski, Anton. “A Former Russian Troll Speaks: ‘It Was like Being in Orwell’s World.’” *The Washington Post*, WP Company, 1 Dec. 2021, www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2018/02/17/a-former-russian-troll-speaks-it-was-like-being-in-orwells-world/.

Volchek, Dmitry. “Inside the ‘propaganda Kitchen’ -- a Former Russian ‘Troll Factory’ Employee Speaks Out.” RadioFreeEurope/RadioLiberty, Radio Free Europe / Radio Liberty, 29 Jan. 2021, www.rferl.org/a/russian-troll-factory-hacking/31076160.html.